

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING YOSHLAR
MA’NAVIYATINI YUKSALTIRISH VA ULARNING BO‘SH VAQTINI
MAZMUNLI TASHKIL ETISH BO‘YICHA 5 MUHIM TASHABBUSIDA
TASVIRIY SAN’ATNING O‘RNI**

Xusenova Zarina Olimovna

*Samarqand tumanidagi 8-umumiy o‘rta ta’lim maktabi Tasviriy san’at va
chizmachilik fanlari o‘qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar ma’naviyatini yuksaltirish va ularning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo‘yicha 5 muhim tashabbusida tasviriy san’atning o‘rni va ahamiyati haqida so‘z yuritilgan. Maktablarda tasviriy san’at to‘garaklarini tashkil qilishga, yangicha metod va usullardan foydalanish, xususan, o‘quvchi dunyoqarashini o‘stirishda tasviriy san’atning ta’siri haqida ayrim mulohazalar bildirilgan.*

Kalit so‘zlar: *5 muhim tashabbus, tasviriy san’at, fan va to‘garak, metod va usullar, yondashuv, pedagog mahorati.*

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning yoshlar ma’naviyati va jismoniy tarbiyasiga ko‘rsatgan alohida e’tiboridan kelib chiqqan holda, yoshlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash maqsadida «Besh tashabbus» loyihasi amalga oshirilmoqda. Ushbu besh tashabbus quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

1. Ma’naviyat va ma’rifat:
 - Kitob o‘qishni targ‘ib qilish,
 - Yoshlar orasida kitobxonlik madaniyatini shakllantirish,
 - Ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar va uchrashuvlarni tashkil etish,
 - Yoshlarni milliy va jahon adabiyoti bilan yaqindan tanishtirish.
2. Madaniyat va san’at:
 - Yoshlarning madaniy dam olishini tashkil etish,
 - Tasviriy san’at, musiqa, teatr, kino va raqs sohalaridagi iste’dodlarni qo‘llab-quvvatlash,
 - San’at maktab va to‘garaklarini tashkil etish,
 - Madaniyat va san’atni ommalashtirish.
3. Sport:
 - Sport bilan muntazam shug‘ullanishni targ‘ib qilish,
 - Turli xil sport turlariga qiziqishni oshirish va sport infratuzilmasini rivojlantirish,
 - Sport musobaqalari va sog‘lom turmush tarzi mavzusidagi tadbirlarni tashkil etish,
 - Yosh sportchilarni qo‘llab-quvvatlash.
4. Ma’naviy taraqqiyot:

- Axloqiy, ma'naviy va milliy qadriyatlarni targ'ib qilish,
- Yaxshi xulq-atvor va o'zaro hurmatni asosiy mezondan kelib chiqqan holda yoshlar tarbiyasiga urg'u berish,
- Yoshlar orasida ma'naviyat va huquqiy savodxonlikni oshirish.

5. Huquqiy bilimlar va IT texnologiyalar:

- Huquqiy savodxonlikni yuksaltirish,
- Yoshlarni raqamli texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishga o'rgatish,
- IT markazlar va to'garaklarini tashkil etish,
- Dasturlash, robototexnika, elektronika, grafik va veb-dizayn sohalarida bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish.

«Besh tashabbus» dasturi yoshlarni har jihatdan yetuk insonlar qilib tarbiyalashda muhim omil hisoblanadi va ularning ijtimoiy faolligini oshirish, shaxsiy rivojlanishlariga hissa qo'shishga qaratilgan.

Insoniyat ma'naviy madaniyatining tarkibiy qismi san'atdir. U musiqa, teatr, kino, badiiy adabiyot, xoreografiya, tasviriy va amaliy bezak san'ati kabi boshqa turlarini o'z ichiga oladi. San'atning har bir turi o'z oldiga qo'yilgan vazifalarni aks ettirishda har xil vositalardan foydalanadi, masalan, adabiyot – so'zdan, musiqa tovushlardan, tasviriy san'at – rang va chiziqlardan va hokazo. Shu bilan birga, har bir san'at turi o'z ichida yana xillarga va janrlarga bo'linadi.

San'atni tushunish, uning kishilar hayotidagi rolini aniqlash masalasi butun madaniyat tarixi davomida keskin bahs, tortishuvlarga sabab bo'lib kelgan.

San'atning eng qadimiy va keng tarqalgan turlaridan biri – tasviriy san'atdir. Odatda real borliqni badiiy obrazlarda, mavjud predmetlarni tabiiy shaklini o'ziga o'xshatib umumlashtirib ifodalaydi hamda predmetlarning hajmi, o'zaro fazoviy joylashuvini va hokazolarda aks ettiradi.

Tasviriy san'at ta'limda muhim o'rin tutadi, chunki u o'quvchilarning ijodiy fikrlashini, estetik didini rivojlantirish va jonli his-tuyg'ularini ifoda etish qobiliyatini oshiradi. Quyida tasviriy san'atning ta'limdagi roli haqida batafsil ma'lumot berilgan:

1. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish: Tasviriy san'at darslari o'quvchilarga turli xil muammolarni ijodiy yechish, o'zgaruvchan sharoitlarga moslashuvchanlikni o'rgatadi va o'zgacha yechimlar topish qobiliyatini kuchaytiradi.

2. Nozik sezgilarini oshirish: Ranglar, shakllar va kompozitsiyalar bilan ishlash orqali o'quvchilarning estetik qadriyatlarini anglash va go'zallikni qadrlash hissi kuchaytiriladi.

3. Muloqot qobiliyatini oshirish: Tasviriy san'at orqali o'quvchilar his-tuyg'ularini, fikr va qarashlarini rasm, haykal yoki boshqa san'at asari orqali ifodalash ko'nikmasini o'rganishadi.

4. Psixologik rivojlanish: San'at ijodi orqali o'z hissiyotlarini chiqarib, o'z-o'zini anglash va o'zini ifoda etish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu o'quvchilarning ruhiy holatini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

5. Sinfda hamkorlik va jamoa ishini rivojlantirish: Tasviriy san'at darslarida guruh bo'lib ishlash, birgalikda loyihalarni amalga oshirish ko'nikmalarini shakllantirish, o'quvchilarni boshqalar bilan muloqot qilishga undaydi.

6. Konstruktiv tanqidga moyil bo'lish: O'quvchilar o'z asarlari va tengdoshlarining ishlari haqida fikr almashish orqali tanqidni qabul qilish va uni ijobiy natijalarga yo'naltirishni o'rganadi.

7. O'zini anglash va shaxsiy o'sish: San'at orqali o'quvchilar o'z shaxsiyatlarini kuchaytiradi, o'z qobiliyatlarini sinab ko'radi va ishonchini oshiradi.

8. Madaniy ong: Turli madaniyatlar va tarixiy davrlarning san'at asarlarini o'rganish orqali o'quvchilarning olamshumul nuqtai nazarni hosil qiladi, boshqa madaniyat va an'analar haqida bilimdon bo'lishiga yordam beradi.

9. Darslarda bo'sh vaqt va hordiq chiqarish imkoniyati: Tasviriy san'at mashg'ulotlari stressni kamaytiradi va o'quvchilarga o'z qiziqishlarini rivojlantirish va dam olishga imkon beradi.

Shunday qilib, tasviriy san'at ta'limda muhim o'rin egallaydi va uning qo'llanilishi, o'quvchilarning shaxsiy va ijodiy rivojlanishiga turtki beradi, shuningdek, ularning hayotga bo'lgan keng ko'lamdagi qarashlarini shakllantiradi.

Tasviriy san'at to'garaklari bolalar va yoshlarning rassomlik, haykaltaroshlik, grafika va boshqa san'at shakllari bo'yicha ko'nikmalarni rivojlantirishga mukammal imkoniyat yaratuvchi tashkilotlardir. Ular maktablarda, madaniy markazlarda, sayilgohlarda, yoshlar ijodiyot saroylarda va hatto xususiy studiyalarda ham tashkil etilishi mumkin. Quyida tasviriy san'at to'garaklarining asosiy jihatlari va ularning ta'limdagi roli haqida qisqacha ma'lumot berilgan:

1. Asosiy Maqsadi:

- O'quvchilarga rassomlik va boshqa tasviriy san'at turlari bilan shug'ullanish imkonini berish.

- Iste'dodli yoshlarni aniqlash va ularga san'at sohasida o'z qobiliyatlarini namoyish etishga yordam berish.

- Estetik tarbiya berish orqali o'quvchilarning ijodiy va estetik qadriyatlarini shakllantirish.

2. Ta'lim Metodlari:

- An'anaviy rassomlik texnikalari, masalan, qalam, ko'mir, suv ranglar, akril bo'yoqlar va boshqalardan foydalanish.

- Grafika, badiiy asarlar yaratish, haykaltaroshlik va skulptura ishlab chiqarish bo'yicha darslar o'tish.

- Zamonaviy texnologiyalardan, jumladan grafik dizayn dasturlaridan foydalanish va multimediyalarni yaratish.

3. Faoliyat Ko'rinishlari:

- Ijodiy ishlar, individual va guruh loyihalari ustida ishlash.

- Ko'rgazmalar, festival va tanlovlar tashkil etish yoki ularning tayyorgarligidan qatnashish.

- Taniqli rassomlar va san'atkorlar bilan uchrashuvlar va master-klasslar tashkil etish.

4. Foydalari:

- Ijodiy salohiyatni namoyish etish va rivojlantirish imkonini beradi.

- Muloqot va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi.

- O'quvchilarda mustaqil fikrlash, shuningdek, tanqidiy tahlil qilish va qaror qabul qilish qobiliyatlarini oshiradi.

- Estetik did, noyob asarlarni yaratishda sabr-toqat va diqqatni jamlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

5. Qo'shimcha Imkoniyatlar:

- Ijodiy ishlarni namoyish etish orqali o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini kuchaytiradi.

- Bolalar va yoshlarga o'zlarining his-tuyg'ularini san'at orqali ifodalash usullarini o'rgatadi.

Tasviriy san'at to'garaklari o'quvchilarda badiiy qarashlarni va estetik tuyg'ularni rivojlantiruvchi muhitni yaratishda muhim rol o'ynaydi, shuningdek, ularning bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazishlariga yordam beradi.

Tasviriy san'at darslarida turli metod va usullardan foydalanish mumkin, bu usullar o'quvchilarning yoshiga va darajalariga mos kelishi kerak. Quyidagilar, tasviriy san'at darslarida qo'llaniladigan pedagogik yondashuvlar va metodlarning misollaridir:

An'anaviy metodlar:

- Demonstratsion metod: Ustoz o'quvchilarga badiiy asar yaratish jarayonini bosqichma-bosqich namoyish etadi.

- Praktiki amaliyotlar: O'quvchilar muayyan san'at asarini yaratish uchun kerakli texnikalarni amalda qo'llaydilar.

- Guruh ishi: O'quvchilar birgalikda guruh loyihalari ustida ish olib boradi, bu esa ularning hamkorlik qilish va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ijodiy metodlar:

- Brainstorming (miyachalar yuritish): O'quvchilar yangi g'oyalar yoki loyihalar uchun g'oyalar yig'ishda ishtirok etadilar.

- Freestyle chizish: Ko'ngil bilan, erkin tarzda chizish, tasavvurlarini qog'ozga tushirish.

- Kecha va kunduz portfelli: O'quvchilarning ijodiy ishlarini muntazam kuzatib borish va rivojlantirish.

Interaktiv metodlar:

- Tekshiruvchi o'qitish: O'quvchilarga muammoli vaziyatlarni berish va ularni badiiy yechimini topishni so'rash.

- Ijodiy mahsulot to'plamlari: O'quvchilarga san'at materiallari yordamida turli xil tasviriy ishlar yaratishni taklif etish.

- Interfaol dasturlardan foydalanish: Kompyuter yoki planshet bilan san'at asarlarini yaratish (Masalan, Adobe Photoshop, Procreate).

Tadqiqotga asoslangan metodlar:

- Kritik tahlil: O'quvchilar boshqa san'atkorni asarlari yoki tarixiy san'at asarlarini tahlil qiladilar.

- Mavzuga oid tadqiqot: O'quvchilarni san'at tarixi yoki aniq bir san'at yo'nalishi haqida o'z mustaqil tadqiqotlarini olib borishga undash.

- Peer review (tengdoshlar baholash): Boshqa o'quvchilar ishlarini ko'rib, ular haqida fikr bildirish.

O'yin asosidagi metodlar:

- San'at o'yinlari: O'quvchilarga san'at bilan bog'liq o'yinlar o'ynashni taklif etish, masalan ranglar o'yini yoki chizish bo'yicha tezkor tanlovlar.

- Rollarda o'ynash: Turli davrlar san'atkorlarining rollarini qabul qilib, ularning uslubini nusxa ko'chirishga urinish.

Shaxsiy yondashuvlar:

- Individuallashtirilgan ta'lim: Har bir o'quvchining san'atdagi qiziqishlari va ehtiyojlariga ko'ra yondashish.

- Portfelni ishlatish: O'quvchilarning rivojlanish jarayonini kuzatib borish uchun ularning ishlar to'plamini yig'ish.

Har bir metod va usul o'quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini namoyish etishga, ularning tasviriy san'atga bo'lgan qiziqishini oshirishga va badiiy ko'nikmalarini mustahkamlashga mo'ljallangan. Muhim jihat, san'at o'qituvchisi darsni rejalashtirishda o'quvchilarning individualligini hisobga olgan holda moslashuvchan va kreativ yondashuvni tanlashidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. S.F.Abdirasilov. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. – T.: «Fan va Texnologiya», 2012, 8-7 bet.
2. Zarina, Muhammadiyeva, and Qayumova Sabina. «THE PRACTICAL IMPORTANCE OF TYPES AND GENRES OF FINE ARTS IN HUMAN LIFE.»
3. Universum: технические науки 11-5 (92) (20